

Besluit van Gedeputeerde Staten van 18 september 2018 [DOS-2016-0005086 [PZH-2018-662158328]], tot vaststelling van het Openstellingsbesluit projectsubsidie soortenbeleid leefgebied en maatregelen verbetering natuurwaarden Zuid-Holland 2018

Gedeputeerde staten van Zuid-Holland;

Gelet op artikel 2.3.3 van de Subsidieregeling groen Zuid-Holland 2016;

Gelet op het besluit van Gedeputeerde Staten van de provincie Zuid-Holland van 9 mei 2017 (PZH-2017-585705583 (DOS-2016-0006124)) tot vaststelling van de deelplafonds voor het jaar 2018 voor de Subsidieregeling groen Zuid-Holland 2016;

Overwegende dat er een deelplafond van € 180.000,00 beschikbaar is voor paragraaf 2.3 Soortenbeleid leefgebied en maatregelen verbetering natuurwaarden;

Besluiten vast te stellen het volgende besluit:

Openstellingsbesluit projectsubsidie soortenbeleid leefgebied en maatregelen verbetering natuurwaarden Zuid-Holland 2018

Artikel 1 Aanvraagperiode

1. In afwijking van artikel 26, eerste lid van de Asv kan een aanvraag voor subsidie als bedoeld in artikel 2.3.1 van de Subsidieregeling groen Zuid-Holland 2016 worden ingediend vanaf de dag na de datum van uitgifte van het provinciaal blad waarin dit besluit wordt geplaatst tot en met 15 november 2018.
2. Een aanvraag is tijdig ingediend indien deze binnen de in het eerste lid genoemde periode is ontvangen.

Artikel 2 Subsidiabele activiteit

Subsidie kan worden verstrekt voor uitvoeringsprojecten die bijdragen aan: het versterken of beschermen van de leefgebieden van populaties van meerdere soorten die genoemd zijn in de bijlagen 1 of 2, waarvan minimaal 1 icoonsoort zoals genoemd in bijlage 1.

Artikel 3 aanvraagvereisten

Naast de gegevens, bedoeld in artikel 10, eerste lid, van de Asv, gaat een aanvraag voor subsidie vergezeld van een plan van aanpak dat ten minste bestaat uit:

1. een omschrijving van de te verrichten werkzaamheden, inclusief een (globale) planning;
2. een specificatie van de kosten, waarbij arbeidskosten onderdeel kunnen zijn van de subsidieaanvraag met een maximum van € 75,00 per uur (ex BTW);
3. een onderbouwde omschrijving van de verwachte bijdrage aan het versterken of beschermen van het leefgebied van de populaties van de betreffende icoon- en begeleidende soorten;
4. een onderbouwde omschrijving van overige effecten op natuurwaarden;
5. een beschrijving van de mate waarin monitoring en beheer nodig is;
6. een beschrijving in hoeverre monitoring en beheer onderdeel is van het project.

Artikel 4 Rangschikking

1. Op grond van artikel 2.3.3, tweede lid, onderdeel b van de Subsidieregeling groen Zuid-Holland 2016 wordt het beschikbare bedrag verdeeld aan de hand van een weging op basis van de kwaliteit van het plan van aanpak. De kwaliteit wordt beoordeeld op grond van de volgende criteria:
  - a. mate van verbetering leefgebied (omvang en kwaliteit) in relatie tot het gevraagde subsidiebedrag;
  - b. mate van urgentie voor de icoonsoorten;
  - c. aantal icoonsoorten en begeleidende soorten die profiteren van het project;
  - d. effectiviteit van de maatregelen;
  - e. mate van draagvlak bij stakeholders;
  - f. uitvoerbaarheid.

2. Criterium a en b worden beoordeeld met een score 1-5; de overige criteria met een score 1-3. Er zijn per project dus minimaal 6 en maximaal 22 punten te verdienen.
3. Gedeputeerde Staten rangschikken de aanvragen op basis van het aantal punten.
4. Indien toepassing van het eerste lid ertoe leidt dat aanvragen op een gelijk puntenaantal eindigen, wordt de rangorde van die aanvragen bepaald door de som van het aantal punten voor de criteria a en b.
5. Indien toepassing van het vierde lid ertoe leidt dat aanvragen op een gelijk puntenaantal eindigen, wordt de onderlinge rangorde van die aanvragen bepaald door loting.

Artikel 5 Weigeringsgronden

In aanvulling op de artikelen 11 en 12 van de Asv wordt subsidie als bedoeld in artikel 2.3.1 Subsidieregeling groen Zuid-Holland 2016 geweigerd indien:

1. het project onvoldoende aantoonbaar bijdraagt aan het versterken of beschermen van het leefgebied van de populaties van de betreffende icoon- en begeleidende soorten;
2. het project strijdig is met andere provinciale belangen;
3. het project niet uitvoerbaar is vanwege wettelijke of praktische belemmeringen;
4. de aanvrager voor dit specifieke project ook van een andere provinciale financiering gebruik maakt;
5. het aantal punten van het project, bedoeld in artikel 4, 14 punten of lager is.

Artikel 6 Inwerkingtreding

Dit besluit treedt in werking met ingang van de dag na de datum van uitgifte van het provinciaal blad waarin dit besluit wordt geplaatst.

Artikel 7 Citeertitel

Dit besluit wordt aangehaald als: Openstellingsbesluit projectsubsidie soortenbeleid leefgebied en maatregelen verbetering natuurwaarden Zuid-Holland 2018.

Den Haag, 18 september 2018

drs. H.M.M. Koek, secretaris

drs. J. Smit, voorzitter

Toelichting

Met de nieuwe Wet natuurbescherming is de zorg voor en bescherming van beschermde soorten gedecentraliseerd van het Rijk naar de provincies. Op grond van paragraaf 2.3, Soortenbeleid leefgebied en maatregelen verbetering natuurwaarden, van de Subsidieregeling groen Zuid-Holland 2016 kan subsidie worden verstrekt voor maatregelen gericht op het versterken en beschermen van populaties van bedreigde dier- of plantensoorten of op het verhogen van de natuurwaarden. Door actief treffen van maatregelen ten behoeve van leefgebieden van kwetsbare soorten te stimuleren, kunnen we een bijdrage leveren aan het behoud van deze soorten binnen de provincie.

Het soortenbeleid wordt vorm gegeven aan de hand van Zuid-Hollandse icoonsoorten. Dit zijn soorten die gezamenlijk symbool staan voor landschappelijke en ecologische kwaliteiten in Zuid-Holland én/of voor maatschappelijke kwaliteiten en ecosysteemdiensten.

Aanvraagvereisten

We hanteren een maximale kostenvergoeding van € 75,00 per uur ten aanzien van arbeidskosten. Dit kan in sommige gevallen lager zijn dan marktconforme tarieven uurtarieven. De bijdrage is bedoeld als een vergoeding of tegemoetkoming in de gemaakte kosten en niet als een volledig marktconform uurtarief inclusief eventuele winstpercentages.

We vragen om inzicht in het benodigde vervolgbeheer en monitoring en in hoeverre dit is afgedekt, omdat dit vaak een bepalende factor is voor het succes van het project. Of beheer en monitoring al onderdeel is van het project is niet per se doorslaggevend voor de gunning, maar het is voor de provincie van belang om te weten of hier eventueel iets nader voor moet worden georganiseerd.

Rangschikkingscriteria

Het is de ambitie van de provincie Zuid-Holland om bij keuzes in de programmering van initiatieven het maatschappelijk rendement van de geïnvesteerde 'groene euro's' te vergroten. Dit rendementsdenken wordt vormgegeven door enerzijds aan de voorkant handvatten te bieden voor het voeren van het goede gesprek daarover, anderzijds door bij de gunningscriteria voor deze subsidieregeling duidelijk te zijn over de criteria waarop de ingediende subsidies worden afgewogen. Door aan de voorkant dui-

delijkheid te geven over de criteria hopen wij daarnaast de initiatiefnemers al in een vroeg stadium te stimuleren om de beoogde projecten zo goed mogelijk te laten bijdragen aan de doelen van het (soorten)beleid.

Om de subsidiegelden zo effectief mogelijk te benutten is voor de huidige subsidieregeling gekozen voor een methode waarbij de subsidieaanvragen onderling met elkaar worden vergeleken en op basis van kwaliteit van de aanvraag gerangschikt. Per criteria wordt hieronder aangegeven welke elementen worden betrokken bij de inhoudelijke beoordeling.

- a. Mate van verbetering leefgebied (omvang en kwaliteit) in relatie tot gevraagde subsidiebedrag: hoe sterker de mate van verbetering van het leefgebied en hoe lager het gevraagde subsidiebedrag, des te hoger de score. Aandachtspunten hierbij zijn de omvang van het project, de mate van kwaliteitsverbetering en de totale som van de gevraagde subsidie. Het gaat hier feitelijk om het rendement van de subsidie.
- b. Mate van urgentie: hoe urgenter actie nodig is, des te hoger de score. Aandachtspunt is bijvoorbeeld of het project is gericht op een (combinatie van) icoon- en begeleidende soorten waarvoor op korte termijn actie noodzakelijk is voor (lokale) behoud van de populatie?
- c. Aantal icoonsoorten en begeleidende soorten die profiteren van het project. Hoe meer soorten profiteren, des te hoger de score.
- d. Effectiviteit: hoe meer zekerheid is over de effectiviteit van de maatregelen, des te hoger de score. Hebben de maatregelen uit het project zich al eens bewezen of zijn er twijfels over de effectiviteit?
- e. Mate van draagvlak: hoe hoger het lokale en maatschappelijke draagvlak, des te hoger de score. Draagvlak kan worden aangetoond wanneer bijvoorbeeld is gekozen voor een samenwerkingsverband met meerdere partijen, indien sprake is van cofinanciering, van de inzet van vrijwilligers en ondernemers en van de betrokkenheid van grondeigenaren en beheerders.
- f. Uitvoerbaarheid: Hoe meer uitvoeringsgereed, hoe hoger de score. Aandachtspunten hierbij zijn eventuele vergunningen, de beschikbaarheid van de gronden, danwel de toestemming van de grondeigenaar.

Beoordeling punten criteria a en b:

1= slecht; 2 = matig; 3 = voldoende; 4 = goed; 5 = zeer goed

Beoordeling punten criteria c-f:

1= slecht; 2 = voldoende; 3 = goed

Bijlage 1 behorende bij artikel 2 van het Openstellingsbesluit projectsubsidie soortenbeleid leefgebied en maatregelen verbetering natuurwaarden Zuid-Holland 2018: Zuid-Hollandse Icoonsoorten

Icoonsoort	Landschappelijke en ecologische kwaliteiten	Maatschappelijke relevantie en belevenis
Kleine zwaan	overwintering internationaal van belang, grasland.	Rust en ruimte (weidsheid en beleving)
Purperreiger	Broedkolonies, riet en bos, schone slootjes met rijke begroeiing, Zuid-Holland van belang	Schoon water, typische Zuid-Hollandse natuur
Roerdomp	Rietmoeras, rust en ruimte, visrijk water	Visrijk water, mysterieuze nachtvogel
Zeearend	Robuuste natuur, delta, rust en ruimte	Toeristische trekker, rust en ruimte
Patrijs	Akkergebied, bloemrijke randen en braakliggend terrein	Boerennatuur, aantrekkelijk akker en bollen gebied
Grutto	Bloemrijke veenweide en grasland (weidevogels)	Onze Nationale vogel, boerennatuur, aantrekkelijk landschap
Kluut	Pioniersoort, kleine stukjes moeras	Aantrekkelijke delta natuur
Grote stern	Kolonievogel, pioniersoort, delta, zandplaten, relatie met zee, Zuid-Holland van belang	Aantrekkelijke kust, verbinder delta en zee
Zwarte stern	Kolonievogel, kwaliteit water en grasland, Zuid-Holland van belang	Schoon water, kenmerkend voor het slagenlandschap, typische Zuid-Hollandse natuur
Steenuil	Boerderijstroken en knotwilgen (kleine elementen)	Boerennatuur, aantrekkelijk landschap, behoud kleine elementen, betrekken vrijwilligers
Nachtegaal	Duinstruweel en rivierbos, belang van Zuid-Holland	Toeristische trekker, mooiste zang, inspiratie, nachtelijke beleving, publiekstrekker
Blauwborst	Riet en ruigte, droog en nat	Ongeplande en struinatuur, mooie zang
Merel (alleen in de stad)	Groen in de stad (tegen gaan van verstening)	Natuur in de stad, bringer van het voorjaar, bomen in de stad (tegenaan hitte stress)
Huismus	Broed en foerageer gelegenheid in bebouwing, kleine elementen	Natuur in de stad, natuurinclusief bouwen
Gierzwaluw	Broedgelegenheid bebouwing	Natuur in de stad, insectenvangers, zomervogel, natuurinclusief bouwen
Boomklever	Landgoederen, bossen met voldoende oude, holle bomen	Verbinder van oude rijke bossen
Egel	Voldoende bosverbindingen en klein groen in en om de stad	Natuur in eigen tuin en stedelijke omgeving, kindernatuur, verbinder van stad en achterland
Meervleermuis	Open water, donkere nacht, relatie veen-duingebied (zomer en winterverblijven)	Insectenvangers, erfgoed, bunkers, de nacht (essentie van plaats en tijd), natuurinclusief bouwen, beleving vleermuisexcursies
Rosse vleermuis	Binnenduinbos met voldoende oude bomen, grote wateren	Insectenvangers, verbinder oud en bos en grote plassen, beleving vleermuis excursies
Noordse woelmuis	Rietmoeras en robuuste moerasverbindingen, endemische ondersoort, Zuid-Holland van belang	IJstijd Relict, typische Zuid-Hollandse natuur
Konijn (alleen in duin)	Natuurlijke begrazer van duingrasland, bloemrijk duin met open plekken	Belangrijke beheerder van het duingrasland. Kindernatuur
Bever (in rivierengebied)	Beheer bossen en waterkwaliteit	Oerhollands dier, bijzondere en fascinerende bouwer in de natuur, beheerder van meer open rivierbossen, publiekstrekker
Otter	Waterkwaliteit en robuuste verbindingen, ontsnippering	Oerhollands dier, schoon water, rust en ruimte, publiekstrekker
Gewone zeehond	Zandplaten, Noordzee, voldoende rust en vis	Fascinerend, roept emotie op, recreatieve beleving, kindernatuur, publiekstrekker
Bruinvis	Noordzee, voldoende rust en vis, recreatieve beleving	Recreatieve beleving
Rugstreeppad	Vochtige duinvalleien, pionier en veenweide	Amfibie, verbinder land en water
Zandhagedis	Duingrasland, afwisseling openheid, zand en struweel	Reptiel met mooie kleuren
Bittervoorn	Basiskwaliteit kleine sloten en oevers	Schone polderslootjes
Zalm	Verbinding zoet-zout, rivieren met de zee	Oerhollands. Vissen en consumptie op termijn
Steur	Verbinding zoet-zout, rivieren met de zee	Oer-Hollands, fascinerend uiterlijk en grootte
Argusvlinder	Bloemrijke randen buitengebied	Bestuiver van kleinschalige platteland, beleving van de zomer
Heivlinder	Bloemrijke zandige plekken	Bestuiver, dynamisch kust- en duingebied
Weidehommel	bloemrijk gebied en stad	Bestuiver, meer groen in de stad, bloemrijke bermen
Zandhommel	Bloemrijke buitendijkse gebieden in de delta, belang voor Zuid-Holland	Bestuiver van de bloemrijke delta, typische Zuid-Hollandse natuur
Glassnijder	Rijk begroeide sloten en vijvers, waterkwaliteit	Schoon water met rijke vegetaties (Jac. P. Thijsse sloten)
Groene glazenmaker	Krabbenscheer sloten, waterkwaliteit, zoet water	Schone polderslootjes in het zoete veenweidegebied
Dotterbloem	Bloemrijke oevers in vochtige delen van het veenweide, basisnatuur	Mooie natuur in de oevers, kenmerkend in het landschap

Rietorchis	Schraal grasland, grote maar ook kleine stukjes	Mooie natuur in de berm, bijzondere soort dicht bij de stad
Wilde hyacint	Stinzenplanten, binnenduin en landgoederen	Mooie landgoederen en binnenduin, brenger van de lente
Groenknolorchis	Hoge kwaliteit schrale vegetaties	Een soort van Natura 2000 en ecologen

Bijlage 2 behorende bij artikel 2 van het Openstellingsbesluit projectsubsidie soortenbeleid leefgebied en maatregelen verbetering natuurwaarden Zuid-Holland 2018: begeleidende soorten

soort	soortgroep	icoonsoort	insteek landschap/biotoop
gewone pad	amfibie	egel (verbinding stad achterland)	stad
groene kikkers	amfibie	bittervoorn (basiswaterkwaliteit)	water en oevers
heikikker	amfibie	groene glazenmaker (veensloten)	water en oevers
kamsalamander	amfibie	rivierdijken	water en oevers
bergeend	broedvogels	kluut (pionier kust en binnenland)	zandige platen
blauwe reiger	broedvogels	boomklever (oud bos)	oud bos
boerenzwaluw	broedvogels	steenuil (kleinschalig agrarisch)	kleinschalig landbouw
bontbekplevier	broedvogels	grote stern pionier, delta	delta pionier
boomleeuwerik	broedvogels	konijn (duingrasland)	duingrasland
boomvalk	broedvogels	boomklever (oud bos)	oud bos
bosrietzanger	broedvogels	blauwborst (ruigte)	ruigte
bosuil	broedvogels	boomklever (oud bos)	oud bos
braamsluiper	broedvogels	nachtegaal (struweel, overgang)	struwelen overgang
bruine kiekendief	broedvogels	purperreiger roerdomp rietmoeras	rietmoeras
cettis zanger	broedvogels	noordse woelmuis	rietmoeras
dodaars	broedvogels	purperreiger roerdomp rietmoeras	rietmoeras
dwergstern	broedvogels	grote stern pionier, delta	delta pionier
fitis	broedvogels	nachtegaal (struweel, overgang)	struwelen overgang
fluitier	broedvogels	boomklever (oud bos)	oud bos
fuut	broedvogel / wintervogel	bittervoorn (basiswaterkwaliteit)	water en oevers
gekraagde roodstaart	broedvogels	boomklever (oud bos)	oud bos
gele kwikstaart	broedvogels	rugstreeppad (vochtig duinvallei)	vochtig duinvallei
geoorde fuut	broedvogels	rugstreeppad (vochtig duinvallei)	duinplassen
glanskop	broedvogels	boomklever (oud bos)	oud bos
goudhaantje	broedvogels	naaldbos	naaldbos
goudvink	broedvogels	nachtegaal (struweel, overgang)	struwelen overgang
grasmus	broedvogels	nachtegaal (struweel, overgang)	struwelen overgang
graspieper	broedvogels	grutto (grasland)	grasland en akker
grauwe vliegenvanger	broedvogels	boomklever (oud bos)	oud bos
grote karekiet	broedvogels	noordse woelmuis, rivier	rietmoeras
houtsnip	broedvogels	boomklever (oud bos)	oud bos
huiszwaluw	broedvogels	steenuil (kleinschalig agrarisch)	kleinschalig landbouw
ijsvogel	broedvogels	waterkwaliteit	water en oevers
kerkuil	broedvogels	steenuil (kleinschalig agrarisch)	kleinschalig landbouw
kievit	broedvogels	grutto (grasland)	grasland en akker
kleine barsijs	broedvogels	nachtegaal (struweel, overgang)	struwelen overgang
kleine bonte specht	broedvogels	boomklever (oud bos)	oud bos
kleine karekiet	broedvogels	purperreiger roerdomp rietmoeras	rietmoeras
kleine plevier	broedvogels	kluut (pionier kust en binnenland)	pionier
kleine zilverreiger	broedvogels	grote stern pionier, delta	delta pionier
krooneend	broedvogels	purperreiger roerdomp rietmoeras	waterkwaliteit
kneu	broedvogels	steenuil (kleinschalig agrarisch)	kleinschalig landbouw
koekoek	broedvogels	nachtegaal (struweel, overgang)	struwelen overgang
kuifmees	broedvogels	naaldbos	naaldbos
kwak	broedvogels	noordse woelmuis rivier	rivieren
kwartel	broedvogels	grutto (grasland)	grasland en akker
kwartelkoning	broedvogels	purperreiger roerdomp rietmoeras	nat grasland
lepelaar	broedvogels	purperreiger roerdomp rietmoeras	veenmoeras
matkop	broedvogels	zeearend rivierenlandschap	vochtig bos
middelste zaagbek	broedvogel / wintervogel	grote stern pionier, delta	delta pionier
oeverzwaluw	broedvogels	zeearend (rivierenlandschap)	rivier
ooievaar	broedvogels	merel hommelt (natuur in de stad)	stad
orseleinhoen	broedvogels	noordse woelmuis rivier	rietmoeras
putter	broedvogels	steenuil (kleinschalig agrarisch)	kleinschalig landbouw
raaf	broedvogels	boomklever (oud bos)	oud bos
ransuil	broedvogels	grutto (grasland)	bosjes
rietgors	broedvogels	blauwborst (ruigte)	ruigte

rietzanger	broedvogels	purperreiger roerdomp rietmoeras	rietmoeras
ringmus	broedvogels	steenuil (kleinschalig agrarisch)	kleinschalig landbouw
roodborsttapuit	broedvogels	nachtegaal (struweel, overgang)	duin
schalekster	broedvogel / wintervogel	grutto (grasland)	grasland en akker
slechtvalk	broedvogel / wintervogel	merel hommel (natuur in de stad)	stad
slobeend	broedvogel / wintervogel	grutto (grasland)	grasland en water
snor	broedvogels	purperreiger roerdomp rietmoeras	rietmoeras
spotvogel	broedvogels	nachtegaal (struweel, overgang)	struwelen overgang
spreeuw	broedvogels	huismus (stad)	stad
sprinkhaanzanger	broedvogels	blauwborst (ruigte)	ruigte
strandplevier	broedvogels	grote stern pionier, delta	delta pionier
tafeleend	broedvogels	purperreiger roerdomp rietmoeras	rietmoeras
tapuit	broedvogels	konijn (duingrasland)	duingrasland
torenvalk	broedvogels	grutto (grasland)	Agrarisch grasland
tureluur	broedvogel / wintervogel	grutto (grasland)	Agrarisch grasland
veldleeuwerik	broedvogels	grutto (grasland)	grasland en akker
visarend	broedvogels	noordse woelmuis rivier	rivieren
visdief	broedvogels	grutto (grasland)	grasland en water
waterhoen	broedvogels	bittervoorn (basiswaterkwaliteit)	water en oevers
waterral	broedvogels	purperreiger roerdomp rietmoeras	rietmoeras
watersnip	broedvogel / wintervogel	noordse woelmuis rivier	rietmoeras
wielewaal	broedvogels	boomklever (oud bos)	oud bos
woudaapje	broedvogels	purperreiger roerdomp rietmoeras	rietmoeras
wulp	broedvogel / wintervogel	rietorchis (schraalland)	schraalland
zanglijster	broedvogels	merel hommel (natuur in de stad)	stad
zomertaling	broedvogels	grutto (grasland)	grasland en sloten
zwarte mees	broedvogels	naaldbos	naaldbos
zwarte roodstaart	broedvogels	huismus (stad)	stad
zwartkopmeeuw	broedvogels	grote stern pionier, delta	delta pionier
aardbeivlinder	dagvlinders	groenknolorchis (schraalland)	schraalland
bruin blauwtje	dagvlinders	argusvlinder (bloemrijk grasland)	bloemrijk grasland
bruin zandoogje	dagvlinders	konijn (duingrasland)	duingrasland
duinparelmoervlinder	dagvlinders	konijn (duingrasland)	duingrasland
eikenpage	dagvlinders	boomklever (oud bos)	oud bos
bruine eikenpage	dagvlinders	nachtegaal (struweel, overgang)	duin
groot dikkopje	dagvlinders	blauwborst (ruigte)	ruigte
hooibeestje	dagvlinders	argusvlinder (bloemrijk grasland)	bloemrijk grasland
icarusblauwtje	dagvlinders	argusvlinder (bloemrijk grasland)	bloemrijk grasland
keizersmantel	dagvlinders	duinstruweel	duinstruweel
kleine parelmoervlinder	dagvlinders	konijn (duingrasland)	duingrasland
kleine vuurvlinder	dagvlinders	argusvlinder (bloemrijk grasland)	bloemrijk grasland
koevinkje	dagvlinders	duinstruweel	duinstruweel
landkaartje	dagvlinders	nachtegaal (struweel, overgang)	struwelen overgang
oranjetip	dagvlinders	nachtegaal (struweel, overgang)	struwelen overgang
zilveren maan	dagvlinders	groenknolorchis (schraalland)	schraalland
azuurwaterjuffer	libellen	rugstreepad (vochtig duinvallei)	vochtig duinvallei
beekrombout	libellen	noordse woelmuis rivier	rivieren
bloedrode heidelibel	libellen	purperreiger roerdomp rietmoeras	rietmoeras
bruine glazenmaker	libellen	purperreiger roerdomp rietmoeras	rietmoeras
bruine korenbout	libellen	purperreiger roerdomp rietmoeras	rietmoeras
geelvlekheidelibel	libellen	rugstreepad (vochtig duinvallei)	vochtig duinvallei
gevlekte witsnuitlibel	libellen	purperreiger roerdomp rietmoeras	rietmoeras
grote keizerlibel	libellen	bittervoorn (basiswaterkwaliteit)	water en oevers
grote roedoogjuffer	libellen	groene glazenmaker (veensloten)	water en oevers
pantserjuffer (behalve hout-)	libellen	rugstreepad (vochtig duinvallei)	vochtig duinvallei
plasrombout	libellen	rivier	water en oevers
rivierrombout	libellen	rivier	water en oevers
smaragdlibel	libellen	rivier	water en oevers
variabele waterjuffer	libellen	groene glazenmaker (veensloten)	water en oevers
vroege glazenmaker	libellen	bittervoorn (basiswaterkwaliteit)	water en oevers
watersnuffel	libellen	waterkwaliteit	duin
weidebeekjuffer	libellen	noordse woelmuis rivier	rivieren
zwerende heidelibel	libellen	rugstreepad (vochtig duinvallei)	vochtig duinvallei

tonghaarmuts	mossen	noordse woelmuis rivier	rivieren
nauwe korfslak	overig	rugstreeppad (vochtig duinvallei)	vochtig duinvallei
platte schijfhoren	overig	groene glazenmaker (veensloten)	sloten en oevers
gestreepte waterroofkever	overig	veenmoeras	veenmoeras
moshommel	overig	zandhommel (bloemdijken delta)	dijken
steenhommel	overig	merel hommel (natuur in de stad)	stad
metselbij (groep)	overig	merel hommel (natuur in de stad)	stad
aardaker	planten	patrijs (akkers)	akkers
akkerandoorn	planten	patrijs (akkers)	akkers
argimonie	planten	zandhommel (bloemdijken delta)	dijken
bittere veldkers	planten	zeearend (rivierenlandschap)	rivieren
blauwe knoop	planten	groenknolorchis (schraalland)	schraalland
blauwe waterereprijs	planten	noordse woelmuis rivier	rivieren
blauwe zeedistel	planten	grote stern pionier, delta	duin
bosanemoon	planten	boomklever (oud bos)	oud bos
buntgras	planten	konijn (duingrasland)	duingrasland
cichorei	planten	merel hommel (natuur in de stad)	oude muren
dopheide	planten	groenknolorchis (schraalland)	schraalland
drijvend fonteinkruid	planten	groene glazenmaker (veensloten)	water en oevers
duinroos	planten	konijn (duingrasland)	duingrasland
duinviooltje	planten	konijn (duingrasland)	duingrasland
egelantier	planten	duinstruweel	duinstruweel
galigaan	planten	veenmoeras	veenmoeras
gewone koekoeksbloem	planten	groene glazenmaker (veensloten)	water en oevers
groot blaasjeskruid	planten	groene glazenmaker (veensloten)	waterkwaliteit
groot nimfkruid	planten	zalm (rivier verbinding zoet-zout)	rivierwateren
groot streepzaad	planten	zandhommel (bloemdijken delta)	dijken
grote pimpernel	planten	noordse woelmuis rivier	rivieren
harig wilgenroosje	planten	blauwborst (ruigte)	ruigte
heelblaadjes	planten	patrijs (akkers)	akkers
heemst	planten	noordse woelmuis rivier	delta ruigte
hondskruid	planten	konijn (duingrasland)	vochtige duinvallei
herfstschrøeforchis	planten	konijn (duingrasland)	duingrasland
kegelsilene	planten	konijn (duingrasland)	duingrasland
klein slijkgras	planten	grote stern pionier, delta	delta pionier
kleine klaver	planten	argusvlinder (bloemrijk grasland)	bloemrijk grasland
klokjesgentiaan	planten	groenknolorchis (schraalland)	schraalland
krabbenscheer	planten	groene glazenmaker (veensloten)	water en oevers
kranswieren (groep)	planten	groene glazenmaker (veensloten)	water en oevers
kruisbladgentiaan	planten	konijn (duingrasland)	duingrasland
lamsoor	planten	grote stern pionier, delta	delta pionier
lidsteng	planten	waterkwaliteit	waterkwaliteit
melkkruid	planten	grote stern pionier, delta	delta pionier
melkviooltje	planten	groene glazenmaker (veensloten)	schraalland
moerasgamander	planten	rugstreeppad (vochtig duinvallei)	vochtig duinvallei
moerasrolklaver	planten	groene glazenmaker (veensloten)	water en oevers
moerasspirea	planten	blauwborst (ruigte)	ruigte
moeraswespenorchis	planten	rugstreeppad (vochtig duinvallei)	vochtig duinvallei
muurbloem	planten	merel hommel (natuur in de stad)	oude muren
muurvaren	planten	merel hommel (natuur in de stad)	oude muren
nachtsilene	planten	konijn (duingrasland)	duingrasland
oorsilene	planten	konijn (duingrasland)	duingrasland
parnassia	planten	rugstreeppad (vochtig duinvallei)	vochtige duinvallei
pinksterbloem	planten	steenuil (kleinschalig agrarisch)	kleinschalig landbouw
poelruit	planten	blauwborst (ruigte)	ruigte
rivierfonteinkruid	planten	noordse woelmuis rivier	rivieren
rode bremraap	planten	zeearend (rivierenlandschap)	rivierduin
rode klaver	planten	grutto (grasland)	grasland
ronde zonedauw	planten	groenknolorchis (schraalland)	schraalland
rood guichelheil	planten	steenuil (kleinschalig agrarisch)	kleinschalig landbouw
rozenkransje	planten	konijn (duingrasland)	duingrasland
spindotter	planten	zeearend (rivierenlandschap)	rivieren
steenbreekvaren	planten	merel hommel (natuur in de stad)	oude muren

stinzenplanten (groep)	planten	boomklever (oud bos)	oud bos
tongvaren	planten	merel hommelmel (natuur in de stad)	oude muren
teer guichelheil	planten	groenknolorchis (schraalland)	schraalland
veenmosorchis	planten	groenknolorchis (schraalland)	schraalland
veenmossen (groep)	planten	groenknolorchis (schraalland)	schraalland
veldsalie	planten	zandhommel (bloemdijken delta)	dijken
waterpunge	planten	zeearend rivierenlandschap	vochtig bos
waterviolier	planten	groene glazenmaker (veensloten)	waterkwaliteit
wilde marjolein	planten	zandhommel (bloemdijken delta)	dijken
zeekraal (groep)	planten	grote stern pionier, delta	delta pionier
zeeraket	planten	grote stern pionier, delta	duin
zeevetmuur	planten	grote stern pionier, delta	delta pionier
zilte waterranonkel	planten	rugstreeppad (vochtig duinvallei)	vochtig duinvallei
zulte	planten	grote stern pionier, delta	delta
zomereik	bomen	boomklever (oud bos)	oud bos
ringslang	reptiel	groene glazenmaker (veensloten)	water en oevers
Veldkrekkel	Krekkel	Konijn (duingrasland)	duingrasland
blauwvleugelsprinkhaan	sprinkhaan	konijn (duingrasland)	duingrasland
bramensprinkhaan	sprinkhaan	zeearend (rivierenlandschap)	vochtig bos
duinsabelsprinkhaan	sprinkhaan	konijn (duingrasland)	duingrasland
gouden sprinkhaan	sprinkhaan	zeearend (rivierenlandschap)	bloemrijk grasland
greppelsprinkhaan	sprinkhaan	zeearend (rivierenlandschap)	bloemrijk grasland
knopsrietje	sprinkhaan	konijn (duingrasland)	duingrasland
kustsprinkhaan	sprinkhaan	argusvlinder (bloemrijk grasland)	bloemrijk grasland
moerassprinkhaan	sprinkhaan	argusvlinder (bloemrijk grasland)	schraalland
ratelaar	sprinkhanen	argusvlinder (bloemrijk grasland)	bloemrijk grasland
wekkertje	sprinkhanen	rietorchis (schraalland)	bloemrijk grasland
veenmol	krekkelachtige	rietorchis (schraalland)	bloemrijk grasland
driedoornige stekelbaars	vissen	bittervoorn (basiswaterkwaliteit)	stad, grasland
elft	vissen	zalm (rivier verbinding zoet-zout)	rivieren
Europese meerval	vissen	zalm (rivier verbinding zoet-zout)	rivieren
fint	vissen	zalm (rivier verbinding zoet-zout)	rivieren
grote modderkruiper	vissen	zeearend rivierenlandschap	water en oevers
kleine modderkruiper	vissen	bittervoorn (basiswaterkwaliteit)	grasland
houting	vissen	zalm (rivier verbinding zoet-zout)	rivieren
barbeel	vissen	zeearend rivierenlandschap	rivieren
kroeskarper	vissen	bittervoorn (basiswaterkwaliteit)	water en oevers
kwabaal	vissen	groene glazenmaker (veensloten)	rivieren
rivierprik	vissen	zalm (rivier verbinding zoet-zout)	rivieren
rivierdonderpad	vissen	bittervoorn (basiswaterkwaliteit)	water en oevers
snoek	vissen	bittervoorn (basiswaterkwaliteit)	water en oevers
vetje	vissen	groene glazenmaker (veensloten)	water en oevers
zeeprik	vissen	zalm (rivier verbinding zoet-zout)	rivieren
brandgans	wintervogels	grutto (grasland)	grasland en akker
goudplevier	wintervogels	grutto (grasland)	grasland en akker
grote zaagbek	wintervogels	noordse woelmuis rivier	winter
kolgans	wintervogels	grutto (grasland)	grasland en akker
middelste zaagbek	wintervogels	grote stern pionier, delta	delta pionier
nonnetje	wintervogels	zalm (rivier verbinding zoet-zout)	rivieren
pijlstaart	wintervogels	grote stern pionier, delta	delta pionier
rietgans	wintervogels	patrijs (akkers)	akkers
roodkeelduiker	wintervogels	grote stern pionier, delta	Noordzee
rosse grutto	wintervogels	grote stern pionier, delta	zandplaten en zee
rotgans	wintervogels	grote stern pionier, delta	zandplaten en zee
smient	wintervogels	grutto (grasland)	grasland
wulp	wintervogels	grutto (grasland)	grasland en akker
zilverplevier	wintervogels	grote stern pionier, delta	zandplaten en zee
zwarte zee-eeend	wintervogels	grote stern pionier, delta	Noordzee
boommarter	zoogdier	egel (verbinding stad achterland)	stad
bunzing	zoogdier	egel (verbinding stad achterland)	stad
das	zoogdier	rivier	bos
dwergmuis	zoogdier	purperreiger roerdomp rietmoeras	rietmoeras
dwergpspitsmuis	zoogdier	groenknolorchis schraalland	schraalland

---

eekhoorn	zoogdier	boomklever (oud bos)	oud bos
franjestaat	zoogdier	boomklever (oud bos)	oud bos
gewone dwergvleermuis	zoogdier	huismus (stad)	stad
grijze zeehond	zoogdier	zandplaten en zee	zandplaten en zee
grootoorvleermuis	zoogdier	boomklever (oud bos)	oud bos
hermelijn	zoogdier	egel (verbinding stad achterland)	stad
laatvlieger	zoogdier	steenuil (kleinschalig agrarisch)	kleinschalig landbouw
ree	zoogdier	duinstruweel	bos
rosse woelmuis	zoogdier	egel (verbinding stad achterland)	stad
ruige dwergvleermuis	zoogdier	huismus (stad)	stad
waterspitsmuis	zoogdier	purperreiger roerdomp rietmoeras	rietmoeras
watervleermuis	zoogdier	boomklever (oud bos)	oud bos
wezel	zoogdier	egel (verbinding stad achterland)	stad